

Aktion T4

Rasbiologi

Rasbiologin växte fram i Tyskland och England under 1800-talet. Rasbiologerna ansåg sig kunna avgöra om en människa hade vad de kallade bra eller dåliga arvsanlag. Rasbiologerna menade att det var avgörande för en folkgrupps framtid att begränsa de "dåliga" arvsanlagen och att ge de "friska" och starka arvsanlagen större utrymme. Ett begrepp som användes var degeneration. Man antog att arvsanlagen hos kommande generationer skulle komma att skadas om "fel" människor fick många barn. Då riskerade "felaktiga" arvsanlag att spridas som en löpeld och förstöra folkstammen. Till arvsanlag räknade rasbiologerna inte bara ärftliga sjukdomar utan också ett så kallat omoraliskt sätt att leva.

Hitler och nazisterna tar makten i Tyskland

1933 kom Hitler och nazisterna till makten i Tyskland. Genom att dra nytta av den ekonomiska och politiska kris som Tyskland och stora delar av världen befann sig i vid denna tid, så lyckades nazisterna med sin propaganda och sitt tal om "folkgemenskapen" att inge det tyska folket hopp.

Ganska snabbt genomförde nazisterna en rad reformer som begränsade demokratin, till exempel genomfördes lagändringar utan riksdagens godkännande, yttrandefriheten begränsades och andra partier än nazisternas förbjöds. På så sätt blev Tyskland en totalitär diktatur.

Tidigt stod det också klart att nazismen i sitt tal om folkgemenskap både ville skapa ett "rasrent" Tyskland och undanröja "mindervärdiga" personer som sågs som en belastning för samhället. Olika sätt nå dessa mål var tvångssteriliseringar, raslagar

Propaganda i Nazi-Tyskland: "Kvalitativ befolkningsnedgång vid för låg fortplantning av högvärdiga. Så här kommer det att bli när mindervärdiga har fyra barn och högvärdiga har två barn."

som framför allt riktade sig mot den judiska delen av befolkningen, samt dödandet av vad nazisterna ansåg vara "livsodugligt liv" med degenererade arvsanlag. Nazisterna själva använde termen eutanasi, det vill säga dödshjälp, för mordet på människor med funktionsnedsättningar.

Aktion T4

På Tiergartenstrasse 4 i Berlin – därav namnet T4 – låg det kontor som hade i uppdrag att leda och sköta undanröjandet av "mindervärdigt och livsodugligt liv". Från 1939 tvingades alla förlossningskliniker att anmäla barn som föddes med olika former av funktionsnedsättningar. "Riksutskottet för vetenskaplig hantering av svåra lidanden, betingade av arv och anlag" bestämde sedan om barnens liv och död. Barnens föräldrar övertalades, ibland med hot, att lämna ifrån sig barnen, som sedan hamnade på olika anstalter.

När barnen väl befann sig på en av dessa "dödsanstalter" gav man dem överdoser av olika mediciner som gjorde att de sakta men

säkert tynade bort. På så sätt kunde man ge sken av att barnen dött en naturlig död. Utåt sett sa läkarna att de hade gjort allt för att rädda barnen, men sanningen var en annan. Cirka 5000 barn dog på det här sättet.

Lite senare samma år utvidgades Aktion T4 till att gälla även vuxna som var intagna på anstalter, ansågs obotliga och enligt nazisterna levde ett ovärdigt liv. Men de vuxna dödades man på ett annat sätt än barnen – genom gasning i gaskammare som hade kamouflerats till duschrum. De dödades med andra ord på samma sätt som när nazisterna förintade judarna. Beskedet de anhöriga fick var att man hade tvingats flytta deras sjuka släktingar för att kunna ge dem en speciell behandling eller för att ge plats för krigsskadade. När en person gasats ihjäl så samlades askan i en urna och skickades tillsammans med ett så

kallat ”tröstebrev” till de anhöriga. I brevet stod bland annat att ”med tanke på hans allvarliga obotliga sjukdom måste hans död, som räddade honom från en livslång vistelse på anstalt, betraktas som en befrielse”.

Fram till 1941, då aktionen officiellt avbröts, mördades omkring 70 000 människor i Nazityskland på detta sätt.

Hur reagerade tyskarna?

Aktion T4 genomfördes förstas i största hemlighet. Personal på anstalterna, anhöriga och även kyrkan protesterade i början men ju längre tiden gick, desto mindre verkar folk ha reagerat. På de orter där anstalterna låg måste invånarna rimligen ha förstätt vad som pågick när de såg den svarta rök som steg från de byggnader där man brände liken.